

GROENBOEK

MALL OF THE NETHERLANDS

30 VERBETERVORSTELLEN

Partij voor
de Dieren

Leidschendam-Voorburg
Februari 2026

Inhoud

Inleiding	3
Meer openbaar vervoer en fietsvoorzieningen	4
Schonere, gezonde lucht	6
Een duurzamer gebouw en omgeving	9
Duurzame voeding	10
Hergebruik van kleding, producten en materialen	12
Verantwoord ondernemen: lokaal en wereldwijd	14

Inleiding

De Partij voor de Dieren (PvdD) in Leidschendam-Voorburg staat voor een samenleving waarin mens, dier en natuur centraal staan, en waarin keuzes worden gemaakt met oog voor klimaat, leefbaarheid, rechtvaardigheid en de grenzen van onze samenleving.

De in 2021 geopende Westfield Mall of the Netherlands is het eigendom van Unibail-Rodamco-Westfield, een groot Europees-Australisch vastgoedbedrijf met een miljardenomzet. De Mall is het grootste overdekte winkelcentrum van Nederland en trok in 2024 15 miljoen bezoekers. Bijna 3 keer zoveel als de Efteling en 2 tot 3 keer zoveel als het vroegere winkelcentrum Leidsenhage.

De PvdD was niet betrokken bij het besluit om de Mall of the Netherlands te realiseren, en zou ook niet met de plannen in deze vorm hebben ingestemd. Nu de Mall er staat, vinden wij het van groot belang om kritisch te kijken naar de effecten ervan en bij te dragen aan een duurzame en leefbare toekomst.

De komst van de Mall of the Netherlands heeft voor veel problemen gezorgd voor inwoners en de gemeente: overlast van auto's, luchtvervuiling, overconsumptie. Op dit moment worden de maatschappelijke kosten van de Mall afgewenteld op de inwoners, terwijl de baten privaat zijn. De Mall moet daarom verantwoordelijkheid nemen door deze lasten weg te nemen of volledig te compenseren. Dit Groenboek maakt duidelijk hoe de PvdD de Mall en het gemeentebestuur wil stimuleren om bij te dragen aan een duurzame, gezonde en maatschappelijk verantwoordelijke Mall die verantwoordelijkheid neemt voor een prettige leefomgeving voor de inwoners van Leidschendam-Voorburg.

Met dit Groenboek draagt de Partij voor de Dieren 30 oplossingsrichtingen aan die bijdragen aan een gezonde omgeving voor mens en dier. Dit Groenboek is tot stand gekomen door de inzet van verschillende PvdD'ers die zich hebben verdiept in de impact en verbetermogelijkheden. In 2025 zijn vrijwilligers ook in gesprek gegaan met omwonenden, om van hen te horen welke zorgen en oplossingen zij hebben. Dit is nadrukkelijk geen zwartboek. Het is bedoeld als constructieve uitnodiging om werk te maken van wat beter kan en moet.

Meer openbaar vervoer en fietsvoorzieningen

Veel bezoekers van de Mall zouden best met de fiets of openbaar vervoer willen komen. Alles om te zorgen voor minder autoverkeer. Het invoeren van betaald parkeren bij de Mall, en vergunningparkeren in de wijken rond de Mall, zal hopelijk bijdragen aan minder autoverkeer. Dat is hard nodig, want verkeersopstoppingen zijn een enorm en structureel probleem. Bewoners kunnen op drukke winkeldagen hun straat of wijk niet in of uit. Ouderen hebben ons verteld dat op die dagen ook geen bezoek van familie kan komen. Het veel te drukke autoverkeer beneemt letterlijk de bewegingsvrijheid van veel inwoners.

Goed verkeersmanagement kan de druk misschien iets verzachten, maar kan niet gezien worden als de belangrijkste structurele oplossing. Om meer mensen uit de auto te krijgen, verdienen de tram- en buslijnen optimale ondersteuning en moet er ook veel meer aandacht voor de fiets zijn. Fietspaden moeten als een rode loper uitgelegd worden, zodat de fietser zich niet ingeklemd hoeft te voelen tussen het autoverkeer.

Al lang wordt er aangedrongen dat de Mall een bewaakte fietsstalling moet krijgen. Het is belangrijk dat de Mall daar snel voor zorgt. Maar het zou goed zijn wanneer de Mall fietsen stimuleert door ook zorg te dragen voor een zaak die fietsen kan repareren: meer service dan de paal met gereedschap die er nu staat.

Wie ondanks de alternatieven met de auto komt, moet een serieuze mogelijkheid krijgen om (ver) buiten Leidschendam te parkeren en van daaruit te reizen met tram of bus. Dat vraagt om extra samenwerking met de omliggende gemeenten (met name Zoetermeer en Den Haag). Winkeliers kunnen ook bijdragen aan het stimuleren van duurzaam vervoer: ze zouden korting kunnen geven aan klanten die niet met de auto naar Leidschendam zijn gekomen.

Wat kan de Mall concreet doen?

- ✓ Meerdere ruime en prettige bewaakte fietsstallingen
- ✓ Mogelijkheid voor fietsreparatie creëren
- ✓ Met gemeenten werken aan meer OV en parkeren buiten de gemeente
- ✓ Kortingsacties organiseren voor wie met OV of fiets naar de Mall komt
- ✓ Snel invoeren van betaald parkeren (Mall) en vergunningparkeren (gemeente)
- ✓ Meer en betere fietspaden

Schonere, gezonde lucht

Vermindering van autoverkeer draagt bij aan schonere lucht en aan minder uitstoot van CO₂. Het monitoren van de luchtkwaliteit is belangrijk om te weten in hoeverre nog meer maatregelen nodig zijn om de luchtkwaliteit te verbeteren. Wie in de buurt van de Mall woont, moet erop kunnen vertrouwen dat de lucht die wordt ingeademd gezond is. Door het vele verkeer is de luchtkwaliteit rond de Mall nu niet goed. Gezondheidsproblemen die hierdoor ontstaan, moeten op tijd onderkend worden. Het is daarom belangrijk dat er permanent gemonitord wordt hoe de gezondheidssituatie zich ontwikkelt, en wat er in de lucht zit en als fijnstof neerdaalt op de omgeving.

Het Schone Lucht Akkoord waarbij de gemeente is aangesloten, biedt hiervoor een aanzet. Er kan meer: omwonenden en bijvoorbeeld huisartsen kunnen hun ervaringen delen. Wij pleiten ervoor dat er een meetnet voor luchtkwaliteit wordt ingericht onder toezicht van de gemeente of het RIVM, zodat duidelijk wordt in hoeverre normen rond de Mall worden nageleefd en zodat er maatregelen kunnen worden genomen indien dit niet zo is. Ook willen wij dat dan goed onderzocht wordt wat er aan fijnstof neerdaalt

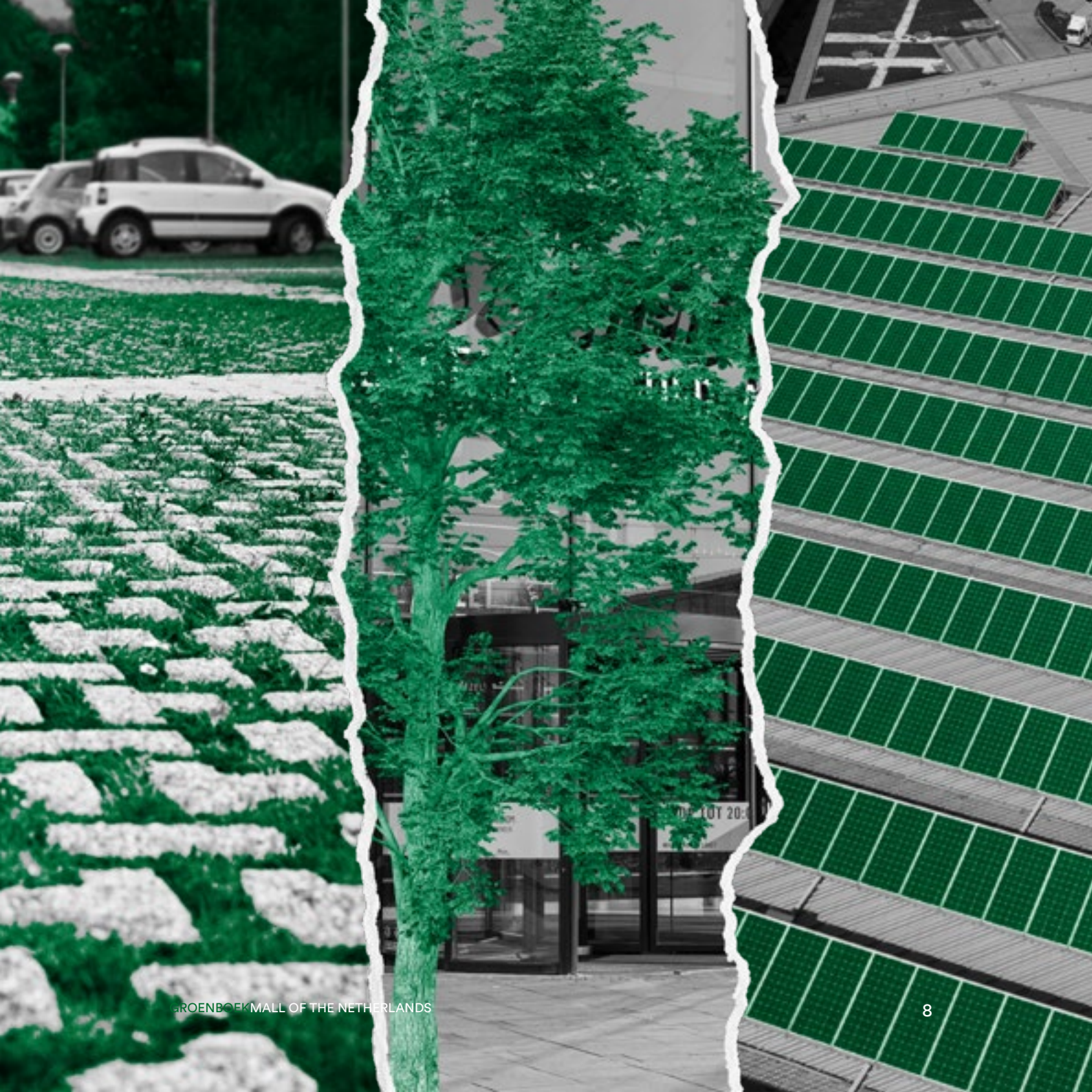
in de omgeving van de Mall. Omwonenden vertelden ons dat ze van hun balkons grauw stof opvegen, en dat hun luchtwegen vaak geïrriteerd zijn. Alleen met een gedegen meetnet voor de luchtkwaliteit kan goed in de gaten gehouden worden hoe groot het probleem precies is en of de Mall op de goede weg zit naar een duurzamer omgeving.

Duidelijk merkbaar en zichtbaar zijn rokers bij de ingangen van de Mall. Zij zorgen voor een ongezonde lucht voor voorbijgangers. Het inrichten van een geschikte rookzone en het handhaven van het rookverbod op alle overige plaatsen, zal voor iedereen zorgen voor een gezondere omgeving. Dat draagt ook bij aan een gastvrije uitstraling van het winkelgebied.

Wat kan de Mall, met de gemeente, concreet doen?

- **Zorg voor een meetnet voor luchtkwaliteit, en monitor fijnstof**
- **Inventariseer de ontwikkeling van gezondheid rond de Mall**
- **Handhaaf een rookverbod op de terreinen van de Mall, en maak een geschikte rookzone**

Een duurzamer gebouw en omgeving

Het gebouw en de terreinen van de Mall nemen een fors oppervlak in. Dat biedt mogelijkheden voor verduurzaming en vergroening. Er is bij de bouw al een innovatieve warmte-koudeopslag en klimaatbeheersingssysteem georganiseerd, en een van de zijwanden is bekleed met planten. Er zijn meer mogelijkheden. Het dak van de Mall biedt een enorme hoeveelheid onbenutte ruimte waar zonnepanelen geplaatst en groene daken aangelegd kunnen worden. Ook kan er regenwater opgevangen worden om te besparen op het watergebruik van bijvoorbeeld de toiletten.

Rondom het gebouw zijn er verschillende mogelijkheden om te vergroenen. Vooral de parkeerplaatsen bieden veel mogelijkheden: het vervangen van de bestrating in grasbetontegels zorgt betere afvoer van regenwater. Voetpaden rond het gebouw kunnen versmald worden om meer ruimte te maken voor groen. Ook kan in het gehele gebied gezorgd worden voor een forse vergroening door het planten van meer bomen: dat zorgt voor meer biodiversiteit en schaduw. Dit voorkomt in de toekomst hittestress voor bewoners én bezoekers.

Wat kan de Mall concreet doen?

- Zonnepanelen plaatsen
- Groene daken
- Opvang en gebruik van regenwater
- Grasbetontegels op de parkeerterreinen naast het gebouw
- Meer bomen planten rond het gebouw

Duurzame voeding

In de Mall wordt veel eten verkocht: er zijn supermarkten, speciaalzaken, cafés, restaurant en snackbars. Naast dagelijkse boodschappen biedt de Mall de gelegenheid om bij een drankje bij te praten en om de grote en kleine trek te stillen. Echter, slechts een klein deel van het aanbod is duurzaam en de mogelijkheden om vegetarisch of veganistisch te eten zijn beperkt. In de laatste jaren is het aanbod in de supermarkten wat gegroeid, maar er kan veel meer gedaan worden om te zorgen voor aantrekkelijk en duurzaam eten. Dat kan door het aanbod van plantaardige producten centraal te stellen, en verspilling te voorkomen. Het weggooien van producten die op de uiterste houdbaarheidsdatum zitten, is verspilling. Er zijn initiatieven om dit te voorkomen, zoals Too Good To Go. Ook kunnen restaurants op hun menukaarten voor de kleine eters ook kleinere porties aanbieden. Zo voorkom je dat een bord maar half wordt leeggegeten.

Het in de horeca standaard aanbieden van kraanwater in plaats van water uit een fles is een eenvoudige manier om de ecologische voetafdruk te verkleinen. Nederlands kraanwater is van hoge kwaliteit en voorkomt onnodig transport, verpakkingsafval en CO2-uitstoot. Het aanbieden van kraanwater hoeft niet kosteloos te zijn en kan op een passende manier worden doorberekend.

Verkoop van levensmiddelen is vaak gericht op groente en fruit dat er perfect uitzien. Maar wat er niet perfect rond en glanzend uitziet, is net zo lekker en gezond!

Wat kan de Mall concreet doen om te zorgen voor duurzame voeding?

- ♥ **Neem het plantaardige aanbod en plantaardige menuopties vaker als uitgangspunt**
- ♥ **Geef plantaardige gerechten een zichtbare plek op menukaarten en breid het aanbod uit**
- ♥ **Gebruik met trots groenten en fruit die er niet perfect rond en glanzend uitzien**
- ♥ **Verkoop producten met korting die tegen de uiterste houdbaarheid aanzitten**
- ♥ **Bied in horecagelegenheden kleine porties aan tegen een lagere prijs**
- ♥ **Bied kraanwater in plaats van flessenwater aan**

Hergebruik van kleding, producten en materialen

Meer aanbod van duurzaam geproduceerde of lokaal ingezamelde tweedehands kleding kan een enorm verschil maken voor het milieu en voor een leefbare wereld. Fast Fashion (het op grote schaal verkopen van goedkope kleding die maar weinig gedragen wordt) is momenteel nog de norm bij veel modeketens. Uit de beoordelingen door Good On You, een organisatie die modemerken beoordeelt op onder andere duurzaamheid, blijkt dat veel modewinkels in de Mall een onvoldoende scoren op het gebied van duurzaamheid en mensenrechten.

De mode-industrie is verantwoordelijk voor 4% van de totale CO₂-uitstoot wereldwijd. Door in te zetten op meer hergebruik, zoals de verkoop van tweedehands kleding, kan veel bereikt worden. Er is echt meer mogelijk! In Zweden is zelfs een winkelcentrum waar uitsluitend tweedehands en gerecyclede producten worden verkocht: de ReTuna Reuse Gallery.

Op het moment is de Mall vooral een plaats om spullen te kopen, maar het verzamelen van gebruikte spullen is alleen mogelijk waar ondernemers daar de mogelijkheid toe bieden (bijvoorbeeld enkele kledingwinkels die gedragen (merk)kleding verzamelen). De Mall kan een veel grotere rol spelen in het bij elkaar brengen van gebruikte spullen en het helpen recyclen, repareren en hergebruiken van producten.

Wat kan de Mall concreet doen?

- ✔ Zet in op meer winkels met goede beoordeling van Good On You
- ✔ Zorg voor de vestiging van winkels met tweedehands (liefst lokaal ingezamelde) kleding
- ✔ Zorg voor de mogelijkheid voor een repair café
- ✔ Organiseer events voor kledingruil
- ✔ Stel ruimte en personeel beschikbaar voor het verzamelen en recycling

Verantwoord ondernemen: lokaal en wereldwijd

Veel van de adviezen in de eerdere hoofdstukken dragen bij aan verantwoord ondernemen. Er zijn nog vele meer manieren om hieraan bij te dragen! De Mall kan in samenwerking met de gemeente mogelijkheden bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Denk aan het opruimen van zwerfafval (in aanvulling op meer afvalbakken) en het bewaken van de fietsenstalling. En wanneer de Mall zorgt voor meer groen, zijn er ook mensen nodig die dit groen onderhouden.

Ook ondernemers kunnen hieraan bijdragen, zelfs wereldwijd, door aandacht te hebben voor de wijze waarop producten worden gemaakt. De eerdergenoemde beoordelingen door Good On You zien ook toe op de arbeidsomstandigheden voor wie in fabrieken werkt, soms ver buiten Nederland. Een internationaal bedrijf zoals Westfield heeft daarin een grote, wereldwijde, verantwoordelijkheid. Zet ondernemers in het zonnetje die dit aantoonbaar goed doen.

De impact van de Mall op de directe omgeving is groot. De Mall kan ook direct iets voor de omgeving betekenen door ruimte te bieden voor wijkinitiatieven & natuurontwikkeling. Als dank voor de gastvrijheid die de Mall van Leidschendam-Voorburg verwacht, kan daadwerkelijk iets worden teruggedaan voor de inwoners. Dat betekent ruimhartig kosten op zich nemen voor het schoonhouden van de omgeving (breder dan het eigen terrein), en het bieden van leuke, verbindende activiteiten voor inwoners en verenigingen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het bieden van mogelijkheden voor cultuur en sport. Ook het financieren van natuurcompensatie in de omgeving van de Mall kan bijdragen aan een prettigere leefomgeving voor de omwonenden. Zo kan de Mall niet alleen iets betekenen voor dagjesmensen, maar ook veel meer voor de Leidschendamers en Voorburgers.

Wat kan de Mall, met de gemeente, concreet doen?

- ♥ Creëer arbeidsplaatsen voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt
- ♥ Stimuleer verbindende, culturele en sportieve initiatieven voor inwoners
- ♥ Draag (ook financieel) bij aan een schone directe omgeving
- ♥ Financier ook natuurcompensatie in de omgeving van de Mall
- ♥ Stimuleer verantwoord ondernemen wereldwijd en in de Mall

Met dit Groenboek laat de Partij voor de Dieren zien dat er veel concrete en haalbare mogelijkheden zijn om bij te dragen aan een verbetering van de leefomgeving en impact van de Mall of the Netherlands. Het gaat om in totaal 30 manieren die bijdragen aan wat volgens de PvdD nodig is om te zorgen voor een gezondere en toekomstbestendige situatie in en rondom de Mall.

30 VERBETERVOORSTELLEN

Dit Groenboek is geen eindpunt, maar een startpunt. De Partij voor de Dieren verwacht dat deze voorstellen serieus worden genomen door de Mall en de gemeente. Wij zullen de ontwikkelingen rond de Mall kritisch blijven volgen en ons inzetten voor maatregelen die gezondheid, natuur, verantwoord ondernemen en een prettige leefomgeving vooropstellen.

Partij voor
de Dieren

Leidschendam-Voorburg
Februari 2026